

Nacka tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
mmd.nacka@dom.se

Ansökan om miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet

Mål M 10763-25

Ärendet

Länsstyrelsen har givits möjlighet att yttra sig över Skanska Industrial Solutions AB:s (bolaget) ansökan om tillstånd till täkt av berg, återvinning och deponering m.m. på fastigheterna Olunda 4:16 och 5:1, Eggebyholm 5:1 och 5:2 i Knivsta kommun.

Länsstyrelsen lämnar följande synpunkter med anledning av bolagets ansökan.

Länsstyrelsens yrkande och inställning till ansökan

Länsstyrelsen anser att det finns förutsättningar för att verksamheten ska kunna samexistera med de motstående intressen som finns. Påverkan på människors hälsa och miljön bedöms kunna hanteras på ett acceptabelt sätt för omgivningen med de yrkanden om ändringar och tillägg till bolagets villkorsskrivning som Länsstyrelsen nu anför tillsammans med de skyddsåtgärder bolaget ändå beskriver.

Förutsatt vad som i övrigt anges i detta yttrande tillstyrker Länsstyrelsen att tillstånd ges i enlighet med bolagets ansökan.

Grunder för Länsstyrelsens inställning

Ändringar i bolagets förslag till villkor

De ändringar av bolagets föreslagna villkor som Länsstyrelsen yrkar på är i linje med vad som är brukligt att formulera och väl avvägt. Det ska vara tydligt vad som är tillåtet och inte tillåtet. För att främja en bra efterbehandling bör tidsfristen för när en slutlig efterbehandlingsplan ska finnas sättas till tre år och inte den kortare tid som bolaget föreslagit.

Lokalisering

Länsstyrelsen konstaterar att omfattande bergtäktsverksamhet bedrivits under en lång tid på platsen och att det inte finns några större motstående intressen som kan påverkas negativt. Det är nära ut till större allmän väg och både tillfartsvägens och täktens läge gör att störningen för kringboende kan begränsas till acceptabla nivåer med vidtagande av försiktighetsmått. Befintligt vägnät och avstånd till avsättningsområden i både Uppsala och Stockholms län gör att lokaliseringen är strategisk i förhållande till både införsel av massor till den inerta deponin och utförsel av massor från täkten, inklusive asfalt och betong.

Störningar för kringboende

Länsstyrelsen anser att det, utöver bolagets förslag, ska föreskrivas att momentanvärden för buller nattetid inte får överskrida 55 dBA.

Ekvivalent buller ska beräknas under den tid verksamhet pågår.

Ovanstående förslag till tillägg gällande bullervillkoret är viktiga för att säkerställa att störningen för närboende inte blir oskälig. Formuleringen är också i linje med vad som vanligtvis brukar villkoras.

Naturmiljö

Länsstyrelsen finner att verksamheten är tillåtlig med hänsyn till naturmiljön. Detta med förbehåll för vad som står om xxx nedan.

Natura 2000

Länsstyrelsen bedömer att den information om risk för påverkan på Natura 2000-området Sävjaån-Funbosjön (SE0210345) som framgår av underlaget är tillräcklig. Länsstyrelsen delar bolagets uppfattning att ingen risk finns för betydande påverkan på Natura 2000-området.

XXXX (Sekretess OSL 20:1)

Länsstyrelsen bedömer att den information om xxxx som framgår av underlaget är tillräcklig.

Såsom Länsstyrelsen framförde i samrådet nyttjar xxx emellertid inte enbart xxx, utan generellt omgivande skogsmark som jaktområde. Av utredningen behöver det även framgå hur xxx använder omgivande skogsområden som födosöks- och livsmiljö. Det underlaget behöver inkluderas i bolagets beskrivning av hur de ansökta åtgärderna riskerar att påverka områdets kontinuerliga ekologiska funktion för xxx. Utifrån detta kan det behövas ytterligare skyddsåtgärder för att undvika skador på områdets kontinuerliga ekologiska funktion för xxx.

Invasiva arter

Länsstyrelsen bedömer att den information om besiktning av massor för att undvika spridning av invasiva arter som framgår av underlaget är tillräcklig.

Kompensationsåtgärder

Länsstyrelsen uppmärksammar att bolaget förutom åtgärder för att gynna backsvalor och skyddsklassad fågelart föreslår kompensationsåtgärder för att gynna den ekologiska mångfalden i samband med efterbehandling. Länsstyrelsen efterfrågar att även kompensationsåtgärder under täktverksamheten föreslås. Det skulle exempelvis kunna vara utformning av befintliga och planerade sedimentationsdammar och omgivande mark på sätt som gynnar groddjur.

Kulturmiljö och landskapsbildskydd

I verksamhetsområdets sydöstra del finns tre fornlämningar: två platser med bebyggelselämningar från torp och en stensträng. Stensträngen har status som Möjlig fornlämning i kulturmiljöregistret. Dess lämningsnummer (L1941:9019) har fallit bort i ansökan (punkt 4.10) och bör läggas till. Länsstyrelsen anser att stensträngen utgör fornlämning och därför omfattas av lagskydd enligt kulturmiljölagen. Den omgärdas därför i likhet med bebyggelselämningarna av ett lagskyddat fornlämningsområde (här kallat skyddsområde) vilket Länsstyrelsen anser ska vara 30 meter stort utanför lämningen.

Statusen Övrig kulturhistorisk lämning bör ändras till Möjlig fornlämning i underlaget (ansökan, MKB, teckenförklaring till exploateringsplan och efterbehandlingsplan). Länsstyrelsen bedömer den berörda stensträngen som fornlämning.

Fornlämningar omfattas av kulturmiljölagens långtgående skydd. Det är förbjudet att rubba, gräva ut, täcka över, bygga bort eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning utan tillstånd. Övriga kulturhistoriska lämningar har inte samma lagskydd enligt kulturmiljölagen.

Skyddsåtgärder

Som hänsynsåtgärd planerar bolaget att markera fornlämningar på marken för att förhindra påkörning. Bolaget menar att källargrunder redan har skadats av vibrationer från tidigare sprängningar och hänsyn därför inte behövs av det skälet. Stenkast omnämns inte. Länsstyrelsen anser att de nya sprängningarna kommer att ske direkt intill fornlämningarna, varför ytterligare skador inte kan uteslutas. Av Bilaga 2

Risikanalys framgår att sprängning kommer att ske inåt tåkten, mot norr och i viss mån nordväst, för att undvika stenkast på väg 77 och vissa närliggande bostäder. De aktuella fornlämningarna är dock belägna dikt an brytningsområdet. Det förefaller vara svårt att undvika vibrationer och stenkast inom så kort avstånd från sprängningar.

I bilaga 6, exploateringsplan, har bolaget markerat fornlämningarnas 30 meter stora skyddsområde, där markingrepp inte får ske utan föregående prövning. Ortofoto visar att avskalning av vegetationsskiktet redan skett ca 11 meter från den norra torpmiljön.

Den Tekniska beskrivningen (bilaga B2) visar att en ca 5 meter bred markremsa intill brytkanten efter avslutad brytning kommer rensas från lösa stenar och vegetation och en vall eventuellt att läggas ut. På Exploateringsplanen/efterbehandlingsplanen, är en stenrad inritad, men ingen plats finns för körning med maskiner för det arbetet utan att inkräkta på fornlämningarnas skyddsområden.

Prövning enligt kulturmiljölagen

Länsstyrelsen har tidigare meddelat (yttrande dnr 1915-2024 daterat 2024-06-20) att en prövning enligt kulturmiljölagen ska ske om markingrepp planeras inom de 30 meter stora lagskyddade fornlämningsområdena. Med hänvisning till ovanstående kan vi konstatera att fornlämningsområdena riskerar att skadas dels genom avbaning av lösa stenar och vegetation, uppläggning av vall/stenrad och maskinkörning för det arbetet, dels genom stenkast och vibrationer.

Möjligheten att genomföra planerad brytning utan att skada fornlämningsområden bedöms som små. Länsstyrelsen anser därför att en prövning ska ske enligt 2 kap kulturmiljölagen. Arkeologiska för- och eventuellt slutundersökningar kan komma att aktualiseras.

Länsstyrelsen föreslår följande villkor.

Lst 10

En prövning enligt 2 kap. kulturmiljölagen ska ske gällande markåtgärder inom fornlämningsområdena till de tre berörda fornlämningarna. En ansökan ska göras via e-tjänst som nås genom Länsstyrelsens webbsida.

Lst 11

De arkeologiska undersökningar som Länsstyrelsen kan komma att besluta om ska genomföras innan sprängningar eller andra eller andra markarbeten får ske som kan skada fornlämningsområden.

Materialhushållning

Asfaltverk

Länsstyrelsen ser positivt på att delar av bindemedlet bitumen kan bytas ut mot förnybart biobindemedel. Bolaget bör förtydliga om de åtar sig att byta ut bindemedlet mot förnybart i den utsträckning det är möjligt?

Betongtillverkning

Länsstyrelsen anser att det är positivt att material i första hand återvinns genom betongtillverkningen. För att hushålla med naturgrus och de värden som är kopplade till förekomst av naturgrus i landskapet, anser Länsstyrelsen att betongen i första hand ska tillverkas av material från bergtäkt i den utsträckning återvunnet material inte finns att tillgå i tillräcklig kvalitet. Det är positivt att bergmaterialet från Olunda bergtäkt uppfyller kraven för helkrossad ballast till betong.

Energihushållning

Krossar och sorteringsverk

Bolaget anger att de i dagsläget inte har möjlighet till en helt fossilfri krossproduktion vid Olunda. De skriver att det sorteringsverk som finns i verksamheten kan drivas med el och gör det när det står på ett visst ställe där det finns möjlighet att ansluta till elnätet. De anger vidare att det inte finns möjlighet att distribuera elen internt till annan plats för sorteringsverket. Varför det inte skulle gå framgår inte. Det framgår inte heller om andra delar av verksamheten drivs med el och i så fall om de drivs med el från det fasta elnätet eller om elen produceras genom lokala dieselgeneratorer alternativt på annat sätt. Bolagets bergtäkts-, deponi- och återvinningsverksamhet omfattas inte av tillståndsplikten som aktiverar lag (2004:1199) om handel med utsläppsrättigheter enligt 16 kap. 2 c §. Villkor och begränsningar kan därmed meddelas som medför att utsläppen av växthusgaser begränsas. Länsstyrelsen anser att sådana krav ska ställas, då verksamheten är omfattande.

Länsstyrelsen anser att eldrift av samtliga krossar och sorteringsverk skulle uppfylla kravet i 2 kap. 5 § sista stycket miljöbalken, om att ”i första hand ska förnybara energikällor användas”, för sökt verksamhet. Länsstyrelsen påminner om att krav på eldrift av efterkross och sortering fanns med redan i täktens tillståndsbeslut den 25 maj 2007,

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Uppsala län dnr 551-13418-05. Villkoret bör formuleras på sådant sätt att det inte är bindande i de delar bolaget inte har rådighet, se föreslaget villkor Lst 8.

Asfaltverk

Länsstyrelsen anser att även asfaltverket, för att uppfylla kravet i 2 kap. 5 § sista stycket miljöbalken, borde kunna drivas fossilfritt.

Tillverkning av biokol i biokolspanna

Länsstyrelsen anser att det vore bra om eventuell överskottsvärme från biokolpannan kan tas tillvara på ett resurseffektivt sätt.

Återvinningsverksamhet och Deponering av inert avfall

Länsstyrelsen har inte något att tillägga jämfört med de förslag till villkor och åtaganden som bolaget angivit.

Vattenverksamhet

Grundvattenavsänkning

De slutsatser som presenteras i den hydrogeologiska utredningen bygger till stor del på att våta naturområden underlagras av lera och att dessa skikt är så pass täta att en grundvattenavsänkning i det undre magasinet inte kommer att påverka nivån i det övre grundvattenmagasinet. För att kunna göra ett sådant antagande anser Länsstyrelsen att det är helt centralt att veta av vilken typ de underlagrande lerlagren är, hur mäktiga de är och hur de är sammansatta. Ett tunt postglacialt lerlager som innehåller sand eller silt kan exempelvis inte anses vara lika tätande som 5 m opåverkad glaciallera. Av figur 5 i bilaga 9 till MKB (Hydrogeologisk utredning) framgår att det är relativt små jorddjup till berg i de områden där sumpskogarna är belägna. Av listan över naturvärdesobjekt (s 30-31) i samma utredning framgår att beräknad grundvattenpåverkan i de områden där de grundvattenberoende naturvärdesobjekten finns är betydande, och bedöms uppgå till mellan en och femton meter. Av PM Jordartsbestämning (Bilaga D till hydrogeologiska utredning) framgår att områdena underlagras av lera men inte vilken typ av lera det rör sig om eller hur mäktiga lerlagren är.

Eftersom påverkan från ansökt grundvattenavsänkning inte helt kan uteslutas anser Länsstyrelsen att det finns behov av villkor för skydd av de grundvattenberoende miljöerna inom det beräknade påverkansområdet. Behovet av uppföljning och kontroll behöver därför också förtydligas genom villkor.

Kontroll av grundvattennivåer

Länsstyrelsen vill förtydliga att det som efterfrågas inte är att specifika larmnivåer och åtgärdsnivåer ska föreskrivas i villkor. Länsstyrelsens villkorsförslag syftar inte till någon detaljreglering av hur uppföljningen ska ske. Det syftar snarare till att säkerställa att den ingår i kontrollprogrammet. Detaljerna kring hur uppföljning ska ske bestäms lämpligen i samband med utformningen av kontrollprogrammet i samråd med tillsynsmyndigheten.

Länsstyrelsen bedömer dock att frågan om uppföljning av grundvattenbortledningens påverkan inte helt kan lämnas åt kontrollprogrammet. En sådan hantering riskerar att medföra diskussioner om uppföljningens omfattning, vilket försvårar tillsynen. Länsstyrelsen anser att de nedan föreslagna formuleringarna på ett tydligt sätt fångar upp de viktiga frågor som behöver hanteras inom ramen för kontrollprogrammet.

Bolaget har (s. 6, aktbilaga 16, kompletteringsyttrande) föreslagit en revidering av Länsstyrelsens föreslagna villkor nr 18 med följande lydelse:

"Ett förslag till kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk. Av kontrollprogrammet ska bland annat placering av observationsrör för grundvattenkontroll och mätfrekvens framgå."

Länsstyrelsen tillstyrker bolagets reviderade villkorsförslag ovan.

I kompletterad aktbilaga 19 (s 3) skriver bolaget att påverkan på naturvärdesobjekten nr 9, 12 och 17 (de objekt där risk för skada inte kan uteslutas) bör följas upp genom att grundvattenrör installeras i anslutning till dessa, samt att ett referensrör installeras där ostörda förhållanden kan förväntas. Länsstyrelsen anser enligt ovan resonemang att risk för skada inte kan uteslutas för fler objekt än de sökande angivit. Länsstyrelsen anser dock att det är tillräckligt om kontrollen utökas till att även inkludera naturvärdesobjekt 13.

Länsstyrelsen anser att följande villkor ska föreskrivas.

Lst 1

Kontroll av grundvattennivå ska ske i observationsrör i anslutning till naturvärdesobjekten 9, 12, 13 och 17.

Vidare föreslås följande villkor.

Lst 2

Installation av grundvattenrör får inte ske så att tätande lager under naturvärdesobjekten punkteras.

Lst 3

Den ansökta grundvattenbortledningen får inte medföra att yt- och grundvattennivåerna sjunker på ett sätt som riskerar att på ett betydande sätt skada naturvärden i närliggande våtmarker eller sumpskogar.

Markavvattningsföretag

Bolaget har förtydligat att de inte har för avsikt att ompröva eller verka för avveckling av berört markavvattningsföretag.

Markavvattningsföretaget Eggebyholm-Olunda torrlägningsföretag (id BK0673) ligger precis vid utsläppspunkten och tar således emot det vatten som avleds från tälten. Länsstyrelsen anser att om markavvattningsföretagets anläggning är en förutsättning för att täktverksamheten ska kunna avleda vatten bör täktägaren delta i markavvattningsföretaget. Detta för att kunna vara del i framtida underhållsinsatser.

Kontroll av utgående vatten från verksamheten

Bolagets förslag till kontroll av utgående vatten från sedimentations-/behandlingsdammarna innehåller inte någon skrivning om ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas för att komma ner till gränsvärdena för angivna ämnen/parametrar. Länsstyrelsen anser att det finns anledning att delegera till tillsynsmyndigheten att föreskriva ytterligare villkor gällande eventuellt behov av ytterligare behandling av utgående vatten samt den slutliga utformningen av dammarna.

Seveso

Länsstyrelsen bedömer att uppgifter om risker och nödvändiga styrdokument enligt Sevesolagstiftningen är tillräckliga i ansökan.

Bolagets inlämnade redogörelse efter Länsstyrelsens tidigare yttrande klargör frågan som ställdes. Länsstyrelsen har inte några ytterligare frågor.

Ekonomisk säkerhet

Bolaget föreslår en säkerhet på 7 100 000 kr. Länsstyrelsen vill påminna domstolen om att även avfallsmassor som lagras inom

verksamhetsområdet och klassificerats som produkt ska ingå vid beräkningen av kostnader för omhändertagande. Tillstånd söks för lång tid och det är inte säkert att dessa massor kan inbringa ett positivt värde vid den tidpunkt säkerheten kan behöva tas i anspråk.

Säkerhetsbeloppet bör därmed justeras så att även ovan nämnda massor inkluderas i kostnadsberäkningen för bortskaffande.

Förslag till villkor

Länsstyrelsen anser att de villkor som föreslagits av bolaget i huvudsak kan godtas. Vi anser dock att följande ändringar och tillägg bör göras. Observera att stycken som hoppats över och ersatts med "..." godtas av Länsstyrelsen.

Villkor	Bolagets förslag till villkor	Länsstyrelsens kommentar eller förslag till slutlig utformning av villkor
3	Brytning av berg får ske inom den på exploateringsplanen M101 markerade gränsen för brytningsområdet och brytning får ske till nivå +23 (RH 2000).	Brytning får <u>endast</u> ske inom den på exploateringsplanen M101 markerade gränsen för brytningsområdet och brytning får ske till nivå +23 (RH 2000).
4	... Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dB(A) får inte utföras natt kl. 22- 06. Kontroll av buller ska ske så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, samt i samband med befogade klagomål efter tillsynsmyndighetens begäran. Mätning och uppföljning av buller ska ske genom immissionsmätningar och/eller närfältsmätningar och beräkningar.	... <u>Nattetid ska dessutom gälla att momentanvärden får uppgå till högst 55 dBA vid bostäder.</u> Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dBA får inte utföras natt kl. <u>22.00–6.00</u> . Kontroll av buller ska ske så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer samt i samband med befogade klagomål efter tillsynsmyndighetens begäran. Mätning och uppföljning av buller <u>De angivna värdena ska ske kontrolleras</u> genom immissionsmätningar och/eller närfältsmätningar och beräkningar. <u>Ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider då verksamheten pågår.</u>
16	Senast två år innan verksamheten beräknas upphöra ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten.	<u>Successiv efterbehandling ska ske i den mån det är möjligt.</u> Senast två <u>tre (3)</u> år innan verksamheten beräknas upphöra <u>tillståndstidens utgång</u> ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan, <u>upprättad i samråd med tillsynsmyndighet och markägare</u> , till tillsynsmyndigheten.

		<i>Efterbehandling ska utföras så att biologisk mångfald gynnas och etablering av invasiva arter förhindras. Efterbehandlings- och avslutningsåtgärderna ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten och vara slutförda senast vid tillståndstidens utgång.</i>
		Länsstyrelsens förslag till ytterligare villkor
Lst 1		Kontroll av grundvattennivå ska ske i observationsrör i anslutning till naturvärdesobjekten 9, 12, 13 och 17.
Lst 2		Installation av grundvattenrör får inte ske så att tätande lager under naturvärdesobjekten punkteras.
Lst 3		Den ansökta grundvattenbortledningen får inte medföra att yt- och grundvattennivåerna sjunker på ett sätt som riskerar att på ett betydande sätt skada naturvärden i närliggande våtmarker eller sumpskogar.
Lst 4		Det ska finnas en rutin som följs med syfte att minimera risken för spridning av invasiva arter.
Lst 5		På avsnitt med olycksfallsrisker ska stängsel sättas upp eller allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna att beträda området.
Lst 6		Före varje sprängning ska berörda minst inom en radie av 1 kilometer från tåkten alltid informeras om tidpunkt för sprängning.
Lst 7		Kemikalier, petroleumprodukter och farligt avfall ska vara märkt samt förvaras i täta behållare på tät, invallad yta, som är skyddad från nederbörd. Fordonsbränsle ska förvaras enligt ovan eller i dubbelmantlade cisterner. Cisternerna ska förses med påkörningsskydd.
Lst 8		Krossar och sorteringsverk ska drivas av el från det fasta elnätet. Villkoret ska i denna del senast vara uppfyllt ett år efter att nätägaren tagit i drift ett elnät som kan leverera erforderlig effekt till bolagets anläggning. Bolaget ska aktivt verka för att erhålla nödvändig effekt och ska i den årliga miljörapporten redogöra för status i processen. Redogörelsen ska i vart fall innehålla de senaste besked som nätägaren lämnat, de åtgärder bolaget vidtagit under året

		för att möjliggöra elanslutning samt aktuell tidplan.
Lst 9		Fordon, maskiner och övriga delar av anläggningen ska, så långt möjligt, drivas med icke-fossila energislag.
Lst 10		En prövning enligt 2 kap. kulturmiljölagen ska ske gällande markåtgärder inom fornlämningsområdena till de tre berörda fornlämningarna. En ansökan ska göras via e-tjänst som nås genom Länsstyrelsens webbsida.
Lst 11		De arkeologiska undersökningar som Länsstyrelsen kan komma att besluta om ska genomföras innan sprängningar eller andra eller andra markarbeten får ske som kan skada fornlämningsområden.
		Länsstyrelsens förslag till delegationsvillkor
Lst D1		Tillsynsmyndigheten får besluta om ytterligare villkor för sedimentationsdammars utformning samt eventuellt behov av ytterligare behandling av utgående vatten.

Begäran om ersättning

Länsstyrelsen yrkar med stöd av 25 kap. 2 § miljöbalken ersättning för våra kostnader i detta mål. Kostnaden kommer att sammanställas senare under målets gång, senast vid en eventuell huvudförhandling.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av enhetschef för miljöskyddsenheten Ida Lindén med miljöskyddshandläggare Pia Persson Holmberg som föredragande. I den slutliga handläggningen har också naturvårdshandläggare Gabriel Bernhardsson, vattenhandläggare Sandra Levin samt kulturmiljöhandläggare Ann Luthander medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.